

Acerca de este libro

Esta es una copia digital de un libro que, durante generaciones, se ha conservado en las estanterías de una biblioteca, hasta que Google ha decidido escanearlo como parte de un proyecto que pretende que sea posible descubrir en línea libros de todo el mundo.

Ha sobrevivido tantos años como para que los derechos de autor hayan expirado y el libro pase a ser de dominio público. El que un libro sea de dominio público significa que nunca ha estado protegido por derechos de autor, o bien que el período legal de estos derechos ya ha expirado. Es posible que una misma obra sea de dominio público en unos países y, sin embargo, no lo sea en otros. Los libros de dominio público son nuestras puertas hacia el pasado, suponen un patrimonio histórico, cultural y de conocimientos que, a menudo, resulta difícil de descubrir.

Todas las anotaciones, marcas y otras señales en los márgenes que estén presentes en el volumen original aparecerán también en este archivo como testimonio del largo viaje que el libro ha recorrido desde el editor hasta la biblioteca y, finalmente, hasta usted.

Normas de uso

Google se enorgullece de poder colaborar con distintas bibliotecas para digitalizar los materiales de dominio público a fin de hacerlos accesibles a todo el mundo. Los libros de dominio público son patrimonio de todos, nosotros somos sus humildes guardianes. No obstante, se trata de un trabajo caro. Por este motivo, y para poder ofrecer este recurso, hemos tomado medidas para evitar que se produzca un abuso por parte de terceros con fines comerciales, y hemos incluido restricciones técnicas sobre las solicitudes automatizadas.

Asimismo, le pedimos que:

- + *Haga un uso exclusivamente no comercial de estos archivos* Hemos diseñado la Búsqueda de libros de Google para el uso de particulares; como tal, le pedimos que utilice estos archivos con fines personales, y no comerciales.
- + *No envíe solicitudes automatizadas* Por favor, no envíe solicitudes automatizadas de ningún tipo al sistema de Google. Si está llevando a cabo una investigación sobre traducción automática, reconocimiento óptico de caracteres u otros campos para los que resulte útil disfrutar de acceso a una gran cantidad de texto, por favor, envíenos un mensaje. Fomentamos el uso de materiales de dominio público con estos propósitos y seguro que podremos ayudarle.
- + *Conserve la atribución* La filigrana de Google que verá en todos los archivos es fundamental para informar a los usuarios sobre este proyecto y ayudarles a encontrar materiales adicionales en la Búsqueda de libros de Google. Por favor, no la elimine.
- + *Manténgase siempre dentro de la legalidad* Sea cual sea el uso que haga de estos materiales, recuerde que es responsable de asegurarse de que todo lo que hace es legal. No dé por sentado que, por el hecho de que una obra se considere de dominio público para los usuarios de los Estados Unidos, lo será también para los usuarios de otros países. La legislación sobre derechos de autor varía de un país a otro, y no podemos facilitar información sobre si está permitido un uso específico de algún libro. Por favor, no suponga que la aparición de un libro en nuestro programa significa que se puede utilizar de igual manera en todo el mundo. La responsabilidad ante la infracción de los derechos de autor puede ser muy grave.

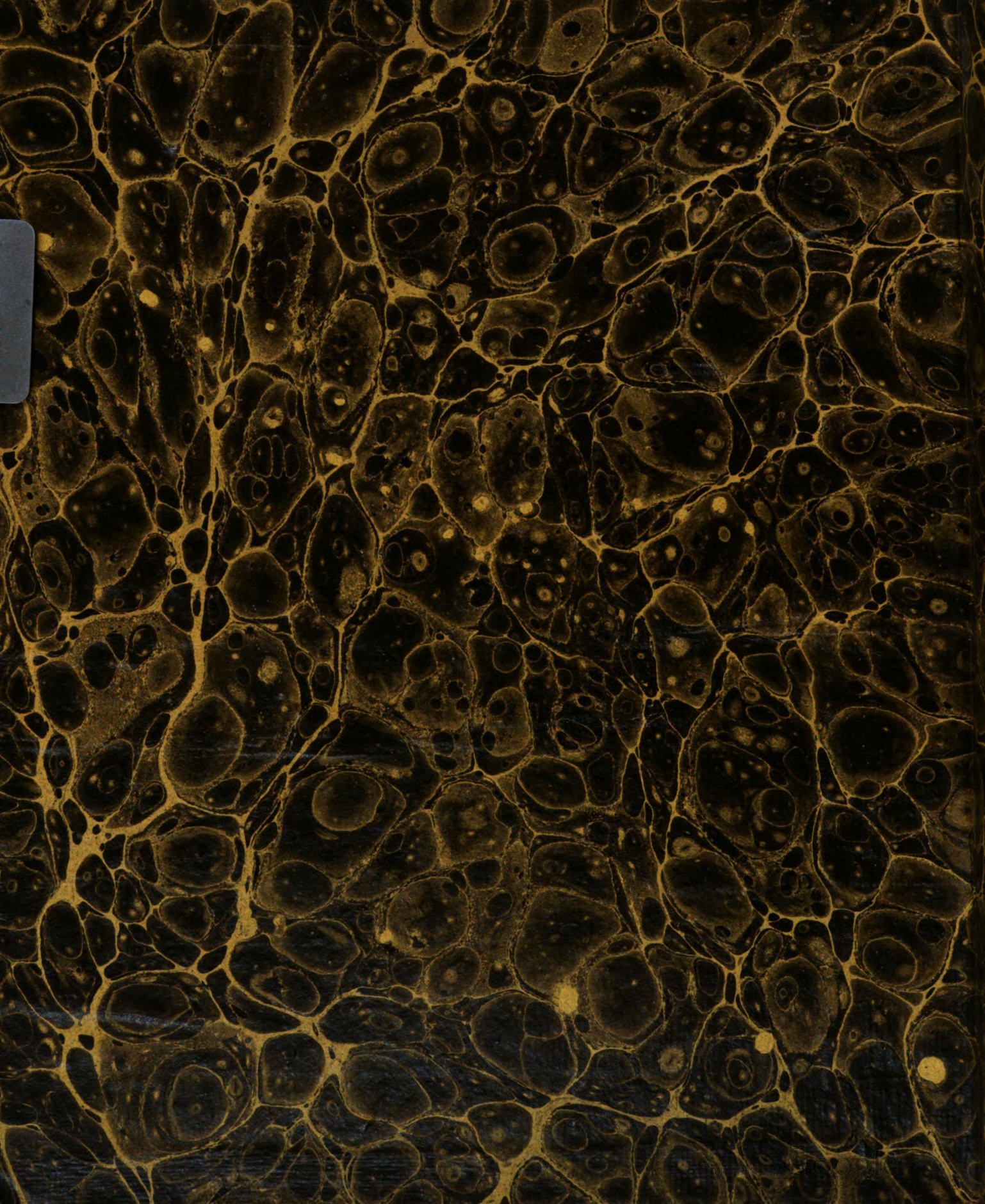
Acerca de la Búsqueda de libros de Google

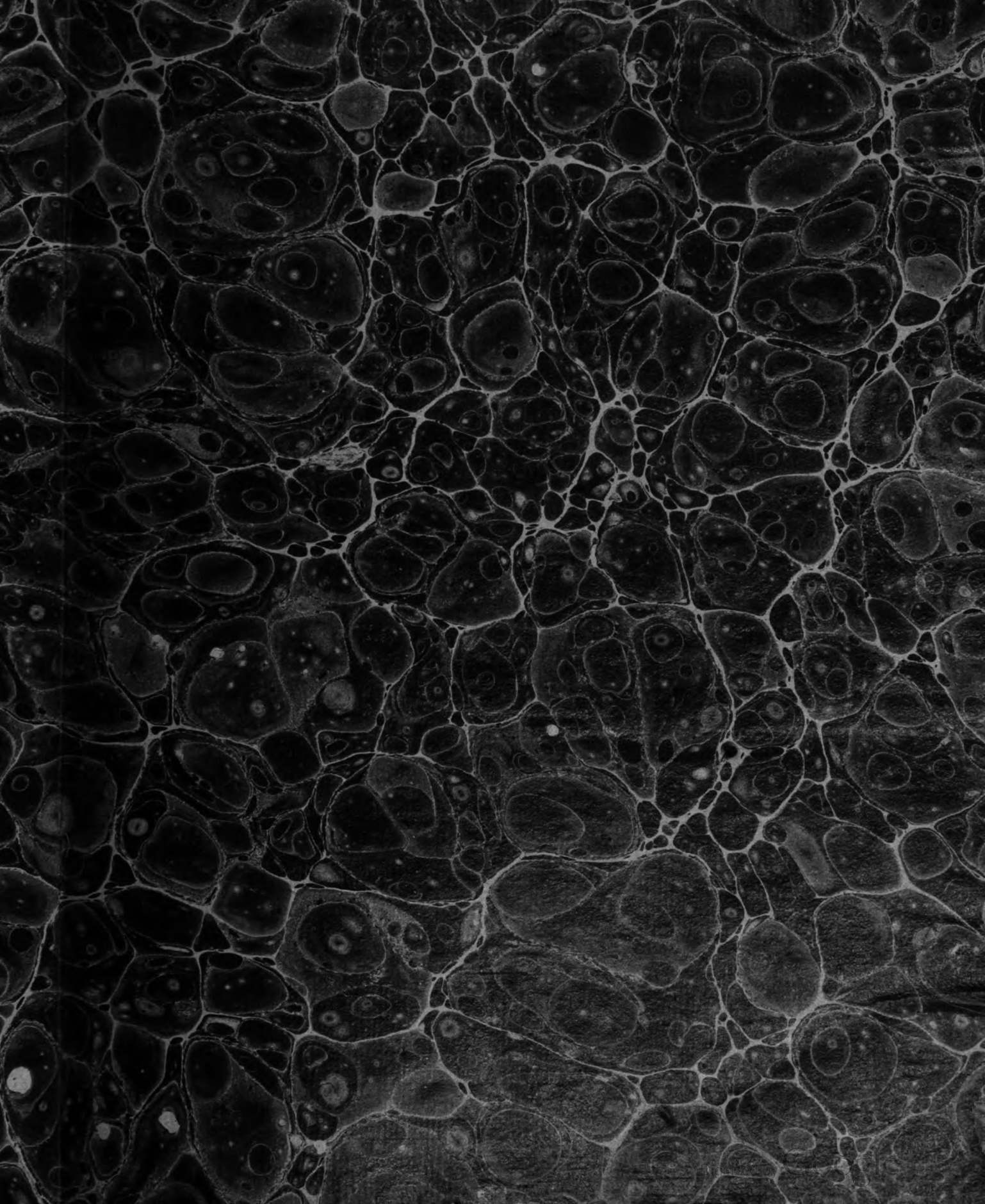
El objetivo de Google consiste en organizar información procedente de todo el mundo y hacerla accesible y útil de forma universal. El programa de Búsqueda de libros de Google ayuda a los lectores a descubrir los libros de todo el mundo a la vez que ayuda a autores y editores a llegar a nuevas audiencias. Podrá realizar búsquedas en el texto completo de este libro en la web, en la página <http://books.google.com>

1309

A

69

1309
A69

~~44.~~

~~322.0.12~~

G A B I N I D E W A L
O R A T I O

D E

PHILOSOPHICA IURIS DOCTRINA,
HAC NOSTRA AETATE MULTIS
INIUSTE CONTEMPTA;

PUBLICAE DICTA GRONINGAE DIE XXI DECEMBRIS MDCCCXXVI,

*QUANDO MAGISTRATUS ACADEMICI
MUNERE ABIRET.*

GRONINGAE, APUD
I. O O M K E N S,
Academiae Typographum

MDCCCXXVII.

ACADEMIAE CURATORES, VIRI NOBILISSIMI, GRAVISSIMI!

QUI CURATORIBUS AB ACTIS ES, VIR SPECTATISSIME!

DOCTRINARUM QUARUMCUNQUE PROFESSORES, VIRI CLARISSIMI, COLLEGAE CONIUNCTISSIMI!

SACRI CODICIS INTERPRETES AC PRAECONES FACUNDISSIMI!

QUARUMCUNQUE DISCIPLINARUM DOCTORES, CONSULTISSIMI, EXPERIENTISSIMI, ACUTISSIMI!

AUDITORES CUIUSCUNQUE ORDINIS AC LOCI, ACCEPTISSIMI, GRAVISSIMI!

VOS ETIAM IUVENS PRAESTANTISSIMI, QUI AD INGENII ET ERUDITIONIS LAUDEM CONTENDITIS, PATRIAE, PARENTUM ET PRAECEPTORUM SPES ATQUE EXSPECTATIO.

Saepe, quando Oratorem Academicum rostra conscendentem intuebar, mecum cogitare coepi de provinciae suae difficultate. Oportet enim eum dicendi argumentum sumere, quod neque alienum est a disciplina, ad quam inventum instituit; neque, ad popularem intelligentiam minus accommodatum, aegre tantum mente capiatur ab iis, qui diversis studiis sunt dediti. Quam expeditum sit ipsis in audientium reprehensionem incurrere, neminem fugit. Si enim tale quid eligat, quod captu facile, auribus non ingratum, neque ab omni venustate destitutum, iis placeat, qui hospites sunt in disciplina, dicenti prae

aliis culta; si hanc disciplinam efferat ab utilitatibus, quas praebet; si disputet de vinculo, quo aliis doctrinis coniungitur; si eius historiam adumbret vel inde partem aliquam sibi sumat; si primum quendam eius cultorem laudet, ut aliis sit exemplo; si, inquam, tale quid eligat, forte probabitur in vulgus eruditorum hominum et plausus illi impertientur ab omnibus, quibus laetum accidit, orationem ipsis auditam non tantum esse, verum etiam intellectam. Severius autem illi iudicabunt, qui, rerum peritiores, ea magis appetunt, quorum altior est indagatio. Hi igitur dolebunt non ex intimis doctrinae recessibus ac veluti latebris repetitum esse disputationis argumentum, unde monstret Orator, quid in disciplina sua valeat; indignabuntur, e suggestu academico, lectissimae doctorum virorum coronae, ea proferri, quae vel in compitis audiantur, vel non arguant cumulationem dicentis eruditionem. — Hanc provinciae molestiam non tantum experiuntur, qui Theologiam, Medicinam, Philosophiam, Mathematicam, Physicam, aliamve similem doctrinam profitentur, verum ea Iureconsultos etiam afficit. Quando autem eam cogitatione complectebam, de eligendo concisionis argumento occupatus, maxime me commotum sensi, cum persuasissimum haberem, multos fore, siue iidem studii generi deditos, siue aliud exercentes, quibus illud non possit non displicere. At vero commotionem animi tantum sensi, non vero demissionem. Audaciam non quidem excitavit virium mearum fiducia, ac si ad subterfugienda pericula habilis mihi esset ingenium! Imo longe alia fuit tranquillitatis causa! Ex eo enim, quod de personae, quam nunc suscepi, difficultate, mihi ipsi perspectissima, Auditores ante commonui, confido, paratiorem fore humanitatem eorum ac benevolentiam, qua ut dicentem prosequantur, omnes obtestor atque obsecro.

Magistratu igitur annuo me abdicaturus, ut mori recepto satisfaciam, verba facere constitui *de Philosophica Iuris Doctrina, hac nostra aetate multis iniuste contempta*. Accipite A. A. quare hoc argumentum mihi placuerit. Ipse ille annus, quo Rectoris munus capessivi, ducentessimus erat ab eo, quo summus inter nostrates vir, HUGO GROTIUS, disciplinae figuram Iuri Naturali imposuit, notionem iuris accurate exponendo, eius veritatem arguendo, eius principium indagando, eius primarias positiones explicando et tandem disciplinae, ita exstructae, aliarumque, ipsi vicinarum, varietates distinguendo. Haec cogitatione complexus, eo sponte ferebar, ut quae eius fata per duo saecula fuerint, memoria repeterem et in causas eorum, quae prospera illi, quaeque adversa ac-

ciderunt, mentem defigerem. Reminiscebar ipsi, per omne tempus illud; neque cultores ac laudatores, neque reprehensores atque inimicos defuisse, illos interdum nimios atque immoderatos, hos saepius vehementes atque iracundos. In eo quidem nostra aetas distat ab antiquiori, quod, qui Philosophicam Iuris Doctrinam vituperatione reprehendunt, ab opprobriis quidem et contumeliis sese ablineant, quibus olim et ipsa disciplina et eius doctores maligne petebantur; at in eo certa utraque convenit, quod aequae multi sint, qui eam odio habeant totamque reiectam velint, quique eius cultores vel despiciant, vel nescio qua miseratione prosequantur. Huius contemptus causas, quas alii dissimulant, alii apertius profitentur, investigare, eiusque rationes suo momento ponderare, et ab hoc loco, et a mea persona non alienum existimavi. Quid enim germanae iurisprudentiae cultori magis convenit, quam disciplinae, immerito vituperatae, molestias abstergere ac dignitatem restituere? Exemplo mihi sunt e popularibus nostris Iuris Doctores bene multi, qui timentes, ne Romani Iuris studio, omnibus iusto pretio non aestimato, detrimentum aliquando importaretur, eius causam fortiter egerunt. Quid, quaeso, philosophicae iuris doctrinae cultorem retinebit, quin horum agendi rationem sequatur et disciplinam suam defendat? Servata igitur, quae ingenuos omnes decet doctrinarum studiosos, animi moderatione, at simul ea usus dicendi libertate, sine qua nulla est veritatis disceptatio, sic argumentum tractabo, ut non singulorum iuris doctorum opiniones separatim exponam, sed univarse dicam de sententiis eorum, qui philosophicae iuris doctrinae sese opposuerint; quoniam animus mihi non est hunc illumve oratione mea petere, sed disciplinae dignitatem tueri. Res autem meas ita agam, ut primum dicam de contemptus causis et occasionibus; dein rationes exponam, quibus utuntur adversarii earumque levitatem, ut ita Philosophicam Iuris Doctrinam ab iniusta despectione vindicem. Vos, A. A. dicenti faveatis!

Uti omnia in hoc orbe, ita etiam doctrinarum studia, fortunae vicissitudines experiuntur. Experta fuit inter primas Philosophica Iuris Doctrina. Postquam enim GROTIUS eam exornaverat, suis, uti monui, nunquam cultoribus, nunquam etiam obtrectatoribus caruit. Horum numero, per omne tempus, insignes fuerunt, qui in illustrando Iure Romano omnem operam collocantes, huius studio nulla non mala ab exculto iure naturali metuebant. Hoc mirum videri poterit, A. A. si quidem ipsum illud Ius Romanum, longe maximam partem, a ratione, non ab arbitrio, profectum, philosophiae est plenissimum,

atque ideo illud cum philosophica iuris doctrina in multis amice conspirare atque inde illustrari oporteat. Licet profecto inter Iuris Romani patronos multi fuerint angusti homines, qui adversus ea declamaverint, quae ignorabant, nil aliud timentes, quam ne sua, qua pollebant, doctrina vel dignitate immi-neretur vel cultorum numero, caveamus tamen, ne metum illum, sine ulla ratione illatum dicamus. Fatendum enim est, philosophiae studium Iuri Romano omnino nocuisse. Fuerunt enim e recentioribus, qui suam philosophiam in Ius Romanum intulerint; qui notiones, priscis incognitas, ipsis velut invitis obtruserint, quique, ut probarent, suam sapientiam eandem esse, quae olim fuit veterum Iureconsultorum, horum loca ita per interpretationem contorserint, ut tota cum novis philosophorum placitis essent consentanea, ab intelligentia vero sensuque auctorum suorum quam longissime abhorrerent. Talem per iuris philosophiam ius civile illustrandi, vel potius corrumpendi, morem, hodie frequentiore, quam quidem antea, merito metuisse ac respuisse ingenuos Iuris Romani cultores, inter peritos rerum arbitros nemo unus ibit inficias. Praeterea inter philosophiae iuris studiosos fuerunt, qui parum moderate res suas agentes, interdum alios facto suo excitaverint, ut in ipsos inveherent. De obtrectatorum enim calumniis ut plenius triumpharent, non tantum disciplinam suam ultra modum extulerunt, verum etiam, instituta utriusque doctrinae comparatione, iuris Romani laudibus, quantum poterant, detrahere studuerunt. De iure igitur illo multa effutiverunt, partim ficta aperte, partim exaggerata. Totum illud Ius rudem indigestamque molem dixerunt, e partibus longe diversis et male cohaerentibus conflata, sine ordine delectuque dispositam, contrariis sententiis repletam, incertam, ne sagacissimis quidem eius cultoribus penitus intellectam, aliaque multa eiusdem suavitas. Suam autem disciplinam, ab ipsa ratione, omnis veritatis fonte, oriundam, excellentissimam praedicaverunt du-
biisque vacuam, utpote cuius doctrinae singulares, e certis principiis iusta argumentatione, ad Mathematicam rationem proxime accedente, derivantur. Hanc in Iuris constituti locum suffectam voluerunt, ut iudicantibus esset norma, secundum quam lites inter cives dirimerent. His utinam Iuris Romani fautores non aliter obviam ivissent, nisi civilis sapientiae dignitatem et utilitatem strenue tuendo et monstrando, quantum praestet confiteri potius nescire, quae nesciuntur, quam proferre, quae temeritatem produnt causamque suam male defendere. At quod in aliis reprehendebant ipsi admiserunt, et, ad honorem

Iuri Romano conservandum, non tantum adversariorum calumniam obtriverunt et contuderunt, verum ipsam disciplinam, cui erant infesti, iisdem telis petiverunt, quibus alios contendisse indigne tulerant. Hinc enata inter utriusque doctrinae cultores animorum contentio, qui, velut pars parti opposita, pro cuiusque dignitate, sine ulla fere intermissione, pugnaciter certaverunt. O, quantum satius fuisset meminisse e veteribus MARCUM CICERONEM, SEXTUM POMONIUM, MUCIUM SCAEVOLAM, LABEONEM, MARCIANUM, PAPINIANUM aliosque principes Iureconsultorum, utriusque iuris praeceptis mentem imbutum habuisse, eoque gloriam non interituram sibi comparasse! Quantum satius fuisset, si moderatiorum atque optimorum Iureconsultorum vestigia sequuti, probavissent, utrumque ius, naturale et civile, suis dotibus esse commendabile suaeque utilitate insigne, et ingenuum quemque iureconsultum sine rubore alterutrum non ignorare, vel mediocriter tantum cognitum habere! Quantum satius fuisset si GROTIVS, ULRICUS HUBERUS, NOODTIUS, SCHULTINGIUS, BYNKERSHOEKIUS, ELIAS LUSACIUS, et, qui recentiorum aetatem illustraverunt, CRASSUS et KEMPERUS, si gravissimi et acutissimi quique etiam inter extraneos Iureconsulti, iuris naturalis ac civilis scientia aequae conspicui, omnibus fuissent exemplo! Tunc certe de diversarum scholarum affectis mentio non fuisset iniecta, neque genuini praeceptoris alicuius clarioris discipuli ab aliis distincti fuissent et separati; tunc non opprobriis et calumniis quaeque adversarios laceravisset; sed una omnibus culta fuisset doctrina, per partes suas quidem divisa, quarum vero nonnullae multis vel spretae non fuissent, vel etiam penitus neglectae. — Ne vero putetis A. A. omnes, qui in unam quamdam Iureconsultorum scholam sese coniecerunt, imprimis civilis sapientiae studiosos, bene convenisse. Uti enim eos, qui mentem in iuris philosophia exercebant, summa in sententiis varietas secernebat, ita eos, qui ad iuris civilis scientiam sese applicabant, non tantum segregabat similis in opinionibus differentia; verum inter eos etiam erat controversia de consilio, deque via ac ratione, qua tractandum sit ius Romanum. Ante tempus enim illud, quo clarissima iurisprudentialia lumina, ANDREAS ALCIATUS, IACOBUS QUIACIUS, VIGLIUS AB AYTTA, HUGO DONELLUS, aliique viri excellentioris doctrinae; Romani iuris monumenta ex Historia et Antiquitate illustraverunt, omnibus recepta erat diffusa commentandi ratio, quam BARTOLUUM, saeculi quartidecimi iuris interpretem, auctorem habere ferunt, in eo imprimis occupata, ut omnis dis-

crepantia inter contraria iuris loca dividendo et distinguendo tolleretur, utque una esset sibi que constans iuris doctrina, ad usum apta et accommodata. Iam ipsi iuris Romani doctores in partes oppositas abierunt. Altera voluit, ius illud, tanquam veteris aevi monumentum longe pretiosissimum, illuminataeque sapientiae testimonium, suae tantum praestantiae causa excoli atque illustrari. Altera ideo tantum in illud operam impendendam esse voluit, ut usui forensi inserviret causisque orandis ac iudicandis normam praerberet ac regulam. Non quidem negaverunt omnes, qui ad hanc pertinebant, elegantioris humanitatis cultum iurisprudentiae commodis consuluisse, causas legum enucleando, errores expungendo, depravata corrigendo. At simul perhibuerunt, longe alium finem Themidis alumnis esse propositum, quam veterum Iureconsultorum locis sanitatem restituere, et e fatis, moribus, institutis et lingua Romanorum, iurisprudentiae decus, ornatum, imo lucem afferre. Ad accuratam enim absolutamque iuris scientiam enitendum esse existimaverunt, ut, qui ad causas civium dicendas sese accingerent, quique ad lites dirimendas et ius suum cuique tribuendum vocarentur, habiles essent et idonei, iurisque principiis ad negotia inter homines accommodandis imprimis exercitati. Eos, qui flores sectabantur, ubi fructus erant legendi, utut cumulatae eruditionis laude florentes, utut ingenii divitiis aucti, ad res tamen gerendas parum aptos, imo magnas inter opes inopes et egenos esse censuerunt. Haec posterior iuris tractandi ratio, quae *practica* dici solet, magna rerum iudicatarum mole onerata magis, quam ornata, haec, inquam, iam olim vixit per Galliam et longe maiorem Germaniae partem. Prius vero in Belgio paucisque Germaniae tractibus diutissime stetit, donec tandem locum cedere fuerit coacta et elegantius iurisprudentiae studium, si quidem non penitus emortuum, certe languescens et moribundum videretur. — Per omne tempus non quidem defuerunt, qui de utraque ratione coniungenda monuerint, imo hoc nomine non exiguam laudem sibi comparaverint. At hoc ipsum temperamentum fecit, ut literarium et historicum iuris studium paulatim negligenteretur, imo tandem desertum iaceret. Quos enim hoc studii genus delectabat, ii, si quidem amabant discipulorum frequentiam, cogebantur ad practicam docendi rationem sese accommodare, atque ea potissimum explicare iuris capita, quae usu adhuc valebant, omittere autem vel leviter attingere, quae Romanis erant propria, ab aevi recentioris moribus aliena, etiam ius publicum civitatis Romanae. Quin hic rerum eventus elegantiori iuris studio

ad interitum fuerit fatalis, nemo unus dubitare poterit et res ipsa monstrat. Per annos enim fere triginta, qui saeculum, quo vivimus, proxime praecesserunt, vix ullum exstitit iurisprudentiae elegantioris specimen, quod iis posset comparari, quae dederat aetas antiquior. — Ad hanc ita neglecti Iuris Romani causam accedebat alia, in eo posita, quod iura patriae originis, sive medii, quod vocant, aevi tempore condita, sive etiam serius recepta, olim parcius exculta, iam multorum diligentiam occupabant, quodque ea, quae usu etiamnum valebant, una cum causarum agendarum ratione, in iudiciis observata, iam publicis lectionibus exponebantur, quo factum fuit, ut multorum animi a Iure Romano fuerint avocati, quatenus illud iuri, tunc temporis usu vigenti, non cohaereret.

Ita res sese habebant; quando, versus saeculi proxime elapsi finem, duae res acciderunt, inter primas memorabiles, quibus factum, ut multi ad iuris philosophiam se converterint. Altera, eaque longe gravissima, est ingens illa, quam Gallia fuit experta, rerum publicarum conversio. Tunc enim ex umbraculis eruditorum in solem producta philosophica iuris doctrina, et, quae tantum in scholarum silentio disceptari solebant de iure hominum ac civitatum quaestiones, iam in publicis ac celeberrimis legislatorum confesibus agitatae fuerunt, et, audientibus omnibus, populari trutina examinatae. Quantum fecerit ea tempestate, animorum aestus atque agitatio, ut philosophia iuris multos voluptate sua blandiretur, vix tamen inde detrimentum accepisset Iuris Romani studium. Disciplinae enim, quaecumque illae sint, rite non excoluntur, nisi ab iis, qui sunt mentis tranquillae, turbarum civilium fluctibus non commotae. Iuris igitur philosophia, si quidem non alios nacta fuisset amatores, nisi quos urgebat negotiorum publicorum ardor, cum multis quidem communicata fuisset et latius patuisset, at doctorum virorum diligentiam a Iure Romano alieniorem non fecisset. Hoc vero accidit, quando Philosophiae Iuris principia ac fundamenta accuratius indagata et certius constituta fuerunt. Causam attulit alterum illud factum, de quo modo dicebam, nova scilicet philosophorum schola, quae, et discipulorum frequentia, et vi atque efficacitate, quam in omne doctrinarum genus exercuit, prorsus fuit insignis. Etenim non longe ante tempus illud, quo accidit in Gallia rerum conversio, condita fuit Critica philosophorum schola, medium locum Dogmaticam inter et Scepticam tenens, inde nomen repetens, quod velit, ante omnem doctrinae philosophicae exposi-

tionem, summa ornandi prudentia et iudicandi severitate disquirendum esse, quatenus sint prima omnis cognitionis elementa, quaeque eius acquirendae leges. Haec schola, primum occupata in mentis humanae contemplatione, dein etiam de liberis hominum actionibus secundum rationis normam regendis disputationem instituit, ita ut non potuerit, quin eius placita, uti in alias disciplinas, ita etiam in iurisprudentiam fuerint illata. Haec autem non ita pertinuerunt ad omnium partium momenta, neque ad singulares iuris doctrinas, verum ad ultimam earum stirpem summumque principium, ita ut de proprio disciplinae fundamento et de limitibus quibus ab aliis separatur, certius quam antea constiterit. Iam Philosophica Iuris doctrina, prae omni alia, hominum animos sibi conciliavit et devinxit, si quidem, cum quae nova moliebatur schola, eruditos alliciebat, tum vero manifestus philosophicae iuris doctrinae tunc temporis effectus in res civitatum publicas monstravit, quam gravissima sit ac ponderis plena. Ita multos, iuncto velut agmine, ad philosophorum castra provolare, aegre ferebant omnes, quibus Ius Romanum curae erat cordique. Imo iustam horum indignationem atque odium excitabant e philosophis nonnulli, qui suam doctrinam eo magis efferre sibi videbantur, quo maiori contemptu in Iuris Romani fautores invehebant, meris tantum argutiis et inutilibus lucubrationibus, ut putabant, delectatos. Iam ultra modum augeri inter utriusque studii fautores contentio, ita ut animos pacare et concordiam restituere moderatiores frustra tentaverint. — Neque mox a solis philosophis damnum iis fuit metuendum, quibus Ius civile erat in honore. Per multos enim Europae regiones, novi legum civilium codices, patrio cuiusque sermone conscripti, primum expectati et parati, tandem vero recepti et promulgati fuerunt, sublata omni Iuris Romani auctoritate, cuius interitum nonnulli augurabantur, veram eius praestantiam, nullo temporis lapsu delendam, suo pretio aestimare nescientes. Iam, qui hoc Ius tuebantur, a veteri splendoris fastigio iam deiectum, ultro citroque agitati, pressi, coacti, numero tandem imminuti et macerati, tantum de re sua non desperaverunt, sed difficultatem et vicem fortiter sustinentes, periculum pererraverunt. — At vero non adversus omnes, qui ipsis erant inimici, aequali successu fuit certatum. Philosophi non ita adversariorum telis, quam quidem ipsis rerum temporumque rationibus cedere coacti fuerunt. Postquam enim rerum publicarum procellae et tempestates abierant, deseruit ardor de hominum civitatumque iure ex rationis principiis publice disputandi. Imo quae turbas, per Gal-

liam agitata, excepit tristis et severa unius potentissimi dominatio, omnem proseripfit philosophiam, eam imprimis, quae in iure tractando versatur. In Germania vero iuxta Criticam scholam alia adolevit, frequenti confortione celebrata, quae nomen a Natura sumens, praecepta sua, non ab exulta ratione, sed ex animi sensu, sive clariore illo, sive etiam obscuriore, derivat, ita ut nudam veritatem mentis acie intueri hominibus non permittat, sed tantum nebulis nimbisque offusam. Haec philosophia maiores partes sensibus et ingenio tribuens, quam iudicii severitati, poetis imprimis grata, iisque etiam accepta, quibus Rationis nomen et imperium erant in odio, iureconsultis placuisse non videtur, studium ad illam rarius conferentibus, ita ut insignis eius non fuerit in iurisprudentiam vis et effectus. Mox tempora consequuta sunt, quibus, minvente animorum vertigine, philosophiae cupiditas tota languescere ardorque mentium ad veritatem deficere coepit. Horum eventum ac fortunam experta quoque fuit Philosophica Iuris Doctrina, ita ut neglecta paene fuerit et in contemptum adducta. Longe vero abest, ut afflictae disciplinae conditionem maiori fortitudini et ingenii exsuperantiae in adversariis tribuamus, sed potius rerum vicissitudini et temporum inclinationibus.

Haec dum Iuris Philosophiae accidebant, novis legum civilium codicibus conficiendis, uno velut agmine, resisterunt Iuris Romani cultores, tum qui elegantiori eius studio delectabantur, tum qui forenses sequebantur utilitatem. Hi antiqua servari voluerunt, ne gloria evanesceret, multis laboribus ac vigiliis ipsis quaesita, magnam partem accuratae iuris Romani scientiae debita. Illi vero, qui populis nostrae aetatis eadem via ad perfectiorem iurisprudentiam progrediendum esse censuerunt, qua olim inceserunt Romani, codices a legislatore iustos ac promulgatos quam maxime improbaverunt, quippe qui volebant, omne ius e moribus et consuetudine sponte enasci oportere, lege tantum confirmandum et corrigendum, uti olim apud Quirites Praetoris Edictum iuris scripti auctoritatem tuebatur illique supplebat. Ius igitur, quo nunc quisque populus utitur, ipsi edicti instar servandum esse suaserunt, secundum temporum rationes morumque et opinionum migrationes flectendum ac temperandum; interim historico iuris studio ingenia esse conformanda, ut ex iis, quae olim facta sunt, exemplum sibi sumant recentioris aevi iureconsulti. A proposito meo alienum est de huius consilii meritis disputare. Illud unum profiteri mihi liceat, me perspectum non habere, quare eadem illa vis, qua ad perfectiorem iurisprudentiam pro-

gressi sunt Romani, recentioribus quoque populis servanda sit, qui certe omnes non eadem observantia Decemviros suos coluerunt, qua olim Romani, neque legibus antiquatis ita pertinaciter adhaeserunt, atque illi duodecim suis tabulis, quae propter antiquam severitatem et mutatum populi ingenium ferro demum temperatae fuerunt atque emollitae, partim quidem moribus, et, probante populo, per Praetoris edictum, partim etiam legibus diserte latiss. Profiteri mihi liceat, me profus fugere, quare non ex iis, quae, cum ipsa ratio, tum multorum temporum usus, docuit de fine civitati proposito, de legibus ad illum prudenter accommodandis et cuiusque civitatis rationibus convenienter adaptandis, de iuris constituendi principiis ac praeceptis, ea seligere et in unum legum civilium codicem conferre, quae optima sunt et praestantissima, ut ius certum constitatur ac lege descriptum, neque totum pendeat a iudicantium arbitrio, diverso saepius ac mutabili, vel ab eorum de mutatis moribus opinione, quorum migratio tarde admodum fieri solet, non repente, ita ut difficillimum sit discernere, si illud in disputationem veniat, an ius per mores iam mutatum sit habendum, num vero minus. — Igitur, qui Ius Romanum colebant, plerique novos legum civilium codices, patrio sermone scriptos, aversabantur, et ad veterum legum conservationem vires communiter intendebant. Neque successu caruit cum adversariis conflictio, cum novi legum civilium libri rarius sint conditi, criminalium vero longe frequentius, ita ut nulla fere sit per cultiorem Europam civitas, quae tales vel non habeat, vel non expectet, antiquum tamen ius civile plurimum conservans. Quod vero Iuris Romani dignitatem et cultum magnopere restituit, est historica de iure illo disquisitio a Iureconsultis per Germaniam tentata, iam eo tempore, quo Ius Romanum ab omni non modo fortuna, sed etiam spe, derelictum videbatur. Hoc autem studium ita feliciter et prospere cessit, ut brevi recens Historicorum schola discipulorum pariter ac laborum frequentia et praestantia illustris, magno ingenuae eruditionis emolumento, per Belgium, Galliam, aliasque etiam regiones fuerit propagata. Quam fausto autem sidere instaurata fuerit Ius Romanum e veteris aevi monumentis illustrandi ratio, cui Iureconsulti in patria nostra olim insignem gloriae partem debuerunt, argumento sunt e bibliothecarum tenebris eruta non tantum praeclara antiqui iuris fragmenta, sed integri quoque ac praestantissimi commentarii, antea latentes et ignoti, unde nova lux veteri Romanorum iurisprudentiae affulsit. Vellem hisce divitiarum thesauris aucta et velut tropaeis

ornata historicorum iureconsultorum familia, quanto superior erat, tanto submissius se gessisset, neque, ultra modum superbiens, inter socios tulisset, qui, sublatis ad frontem superciliis, Philosophicam Iuris Doctrinam, iam prisca celebritate carentem, nullo honore habuerint, imo despexerint, vel saltem nulla esse eius in res hominum ac civitatum merita, temere nimis pronuntiaverint. Auscultaverunt iis et assenserunt bene multi, ita ut inutile videri nequeat, eorum rationes ponderare. — At plures surgere mihi videor, qui me calumniae, ad auditores allatae, accusent, libros manibus ferentes, a iureconsultis, quos impugnare mihi est animus, de iure naturali scriptos et in publicum editos! Sed pace vestra, caveatis, quaeso, ne librorum tituli vobis fraudem faciant! Quod enim Iuris Naturalis nomen praetendunt, hoc ipsum arguit, quam perditam, profligatam, imo exanimatam habeant Philosophicam Iuris Doctrinam, cum nomen, quo plerisque internoscitur ab aliis disciplinis, tanquam rem, pro derelicto habitam, occupaverint et doctrinae longe diversae imposuerint! Putatis iuris Philosophiam eorum libris describi, ab hominis ratione derivatam, quae fuit olim CICERONIS, quae GROTII, quae plerorumque acutissimorum hominum omnis aetatis. Imo vero longe aliam rem tractant, nempe philosophiam iuris, in civitatibus per usum ac legem constituti, quod appellare amant *ius naturale*. Subsistit autem in legum pervestigatione, quatenus cohaerent populorum indoli, ingenio, cultui, moribus, religioni, victus comparandi modo, terrae, quam habitant, coelo, in quo vivunt, aliisque similibus. Non quidem, A. A. huius disciplinae, ad quam eruditorum animos primus adiunxit MONTESQUIEVIVUS, quem sequuti inter alios FILANGIERIUS et BENTHAMUS, non, inquam, eius praestantiae atque utilitati vel minimum detractum velim, si tantum non locum occupet Philosophicae Iuris Doctrinae, ex internis hominis principiiis derivatae, cuius ope et auxilio ipsa, sine insigni detrimento, non carebit. Igitur calumniae accusationi satis respondisse mihi videor, et Philosophicae Iuris Doctrinae, quae vero nomine ita dicitur, a multis, qui scholae Historicae se addictos profitentur, negligi atque contemni, res habeatur verissima!

Novistis A. A. causas simultatis multis susceptae, qui iuris Philosophiam habent in odio, quarum enarratio me diutius exercuit, ita ut de eorum rationibus breviter tantum disputare necesse sit. Antequam illud agam, dicenti liceat orationem paululum intermittere.

(Musica auditur.)

Qui Philofophicam Iuris Doctrinam contemnunt, A. A. non iisdem rationibus moventur, neque omnes inter fe consentiunt. Argumenta tamen, caeteris graviora, quibus utuntur plerique, ad duplex genus posunt referri. Vel enim perhibent, nullum esse ius, quod a natura proficiatur, utpote quod totum ex hominum voluntati originem ducat; vel tuentur, nullam esse utilitatem eius disciplinae, quae versatur in Iure exponendo, si quidem e ratione possit derivari.

Dicunt, nullum esse ius a natura, sed illud totum nasci ex hominum voluntate. Novistis, A. A. iam olim fuisse inter scholae Alexandrinae philosophos, eandem doctrinam profesos, et fuisse etiam tempore illo, quod GROTII aetatem a nostra seiungit; at vero simul novistis, quam fortiter huius disputationis cornua commoverint multi viri acutioris ingenii, dignitatem rationis humanae iurisque veritatem et sanctitatem ab omni dubitatione liberantes. Horum rationes si vellem vobiscum recognoscere, A. A. diem dicendo consumerem. Non igitur in memoriam revocabo, quae iam olim iis fuerunt opposita, qui negabant, vim rationis per omnes homines esse diffusam, eamque immutabilem esse et sempiternam, qui vero leviter statuebant de eo, quid verum sit, quid bonum, quid iustum, quid falsum, quid turpe, quid iniustum, cuique suum esse iudicium suamque intelligentiam, ita ut quis temere efficeret eandem quoque persuasionem menti aliorum inhaerere. Non revocabo, quodnam responsum tulerint ii, qui putabant, iuris ignorantiam, quae in rudibus et incultis populis conspicitur, luce clarius arguere, mera esse figmenta, quae de naturali iure inter homines feruntur. Haec misa facio et operam tantum collocabo in refutandis rationibus, quibus aevi nostri iureconfulti utuntur, si quidem rationes afferant. Sunt enim eorum numero, qui rem ita perspicuam ac manifestam putant, ut argumentatione non indigeat, quia iuris e ratione oriundi veritas a nemine ullo inter philosophos evidenter probata ipsis videtur; quapropter nil aliud dicunt, nisi de iure illo non constare, illud in disputationem venire non posse, illud temere defendi, et quae his sunt similia. At vero hi ipsi rationem agnoscunt eiusque imperium; loquuntur enim de lege morali, hominum animis insita, ad recte faciendum impellente. An igitur volunt, rationem illam liberam hominum actiones tantum regere, quatenus ad voluntatis cum lege convenientiam referuntur, atque unice ad agendi incitamenta respicere; minime vero eas curare, quantum pertinent ad hominum societatem et communionem, quae fo-

lis honesti principiis ac regulis conservari nequit et sustineri? An hoc satis consonum putatis A. A.? Equidem adduci non possum, ut illud credam, et si ne repugnantia cogitari non posse mihi videtur, rationem, cuius natura tota in unitate et consensu est posita, liberas hominum actiones ita tantum regere, ut secundum virtutis legem suscipiendae sint vel omittendae; at vero de iis, ad hominum convictum relatis, non esse sollicitam, ideoque fato atque arbitrio committere, an actiones illae ordini, in hominum communicatione externe servando, convenient, num vero repugnent. Hoc non patitur rationis natura, omnem inter homines rerum ordinem ac necessitudinem lege sua regens!

Licet vero plerique iuris veritatem simpliciter negent, sunt tamen, qui rationes afferant. Dicunt enim Ius Naturale esse illud ius, quod valet in statu naturali, iam vero quia in tali statu homines nunquam vixerunt, efficiunt, necesse esse, ipsum etiam illud ius vanum esse et inane, magisque laeto Poetarum ingenio, quam severae Philosophorum disquisitioni, originem debere. Haec argumentatio multum proficit, non quidem, quod volunt adversarii, ad evertendam iuris naturalis veritatem, sed ut inde discamus, quantum neglecta in verbis et notionibus accuratio rerum cognitioni possit nocere! Fuerunt certe inter Iureconsultos Philosophos, ante nostram aetatem, qui adeo angustam dederint disciplinae definitionem, eam vero falsam et plerisque recentioribus reiectam. Quamvis igitur verum esset, qua de re, a nostra disputatione prorsus aliena, dissentiunt multi, etiam historiarum peritissimi viri, quamvis, inquam, verum esset, homines nunquam in ullo alio statu vixisse, quam in uno civili, inde tamen vel minimum pateret, fictum quid atque a Philosophis excogitatum esse Ius Naturale, utpote quod non tantum in statu, qui dicitur, naturali vim habet et auctoritatem, verum etiam in omni alio, etiam civili, quatenus illi per conventiones ac leges nil additum fuerit vel deductum.

Equidem nescio, an ipsi perspiciant adversarii, quam leve sit argumentum, quod refutavi, quoniam illud non magnopere urgent; at novi, aliud esse, quod rem prorsus evincere sibi persuadent. Etenim ad naturam iuris omnino pertinere affirmant, et recte, ut illud adversus laesiones aliorum, etiam per vim, possit defendi. Cum vero defendendi facultas non adfit extra civitatem, inde efficiunt, extra civitatem nullum etiam esse ius, ideoque omne ius e ci-

vitate denuin enafci. Hoo certe egregiam habet veri fpeciem. Res enim eft
 manifefta, civitatem unicum efle inter homines inffitutum, quod iuri fanctio-
 nem pofit adiungere fati efficacem. Videmini tamen, A. A. de re dubitare et
 fcrupulus aliquis vobis refidet. Caufa mihi non latet. Vobis enim liquido non
 apparet, quo modo ipfa rei alicuius veritas, e ratione derivanda, pofita fit in
 alia re, quae tota pendet a rerum ac locorum natura, a diverfa hominum con-
 ditione aliisque momentis. Non intelligitis, quo modo ex eo, quod citra civi-
 tatem cuique vires non funt, iuri fuo tutando fufficientes, argui poflit, nemi-
 ni ius a ratione efle concedum. Non perfpicitis, quomodo ab externis rerum
 temporumque rationibus, argumentatione probabili concludi poflit, aeternam
 rationem, unam fibique in omnibus conftantem, aliquid concedere vel denega-
 re. Putatis aliud efle hominis ius, nempe facultatem a ratione derivatam, ali-
 ud vero virium in homine copiam, qua ius ab omni laefione tueatur, et illud
 non interire, fi hoc forte deficiat. Meliora vident, qui in Iuris Philofophiam
 invehunt veftreamque dolent mentis caecitatem! Si quidem hos quaeramus,
 quid de liberis gentibus dicant, iuxta alias gentes hunc terrarum orbem habi-
 tantibus et in eadem conditione pofitis, qua finguli homines, civitatis vinculo
 non coniuncti, an hisce hominum confociationibus non etiam iura funt, quia
 non omnibus vires in promptu funt, quibus ea ab aliorum violentia defendant?
 Nonnullis aquam haerere videmus, titubanter respondentibus, quoniam sentiunt
 difficultatem, qua fele expedire nequeunt. Alii in fententia audacter perfeve-
 rant negantque ius inter gentes a ratione obtinere. Utinam hanc doctrinam
 non ignoraviffent populi et populorum rectores, quotquot unquam, nullo fa-
 cto lacesfiti, in vicinos irruere, praedari, latrocinari maluerunt! Hi enim,
 (tanta iis veri erat infcitia), ne imprudentiffimi et ferociffimi exiftimarentur,
 facinora fua vel neceffitatis fpecie defendere, vel iuris colore exornare ftudue-
 runt! Incredibile dictu eft, quantum animi horum facinorum auctoribus adiun-
 xiffent, quantumque laboris ac moleftiae perperciffent noftreae aetatis iureconful-
 ti, mentibus perfuafionem iniicientes, neque inter homines ius a ratione efle,
 neque inter gentes! Vobis A. A. fi quidem hanc fententiam reiicitis, adftipula-
 tores adftant omnis aevi populi, potentiorum iniuriam aliquando experti; ad-
 ftant inter eruditos viri, cum iurisperiti, tum alii, quibus mentis aciem non
 praeftinxit, neque ex animo veritatis amorem extirpavit, in folitam doctrinam
 profitendi ac defendendi ftudium!

Haec licet cenferi poffint ad perfuafionem fufficere; alia tamen non defunt, unde pateat, quantum a vero aberret aduerfariorum philofophia. Quando enim ius nullum efle dicunt, a ratione profectum eiusque lumine cognofcendum, uniuersale ac neceffarium, fed illud ex hominum voluntate et conftitutione originem ducere affirmant, per experientiam difcendum, a fato cafuque dependens, aequae nobis errorem obiiciunt. Non dicam, eos, quorum mentibus haec opinio inhaerefcat, in varietate efle ac difenfione, utpote quorum alii omne illud iuftum exiftimant, quod ab imperante in civitate iufum est, ut pro lege valeat, utcunquae illud fit comparatum; alii contra iuris nomine nil aliud dici volunt, nifi quod propter utilitatem fuam civibus ita fe commendavit, ut communi confenfu, per mores et ufus manifeftato, receptum fit et confirmatum, ita ut iuris notio cum notione civitatis penitus coalefcant. Utriusque doctrinae fautores de eo idem fentiunt, in praefiniendo, quid iuri confonum fit, quid contrarium, nullas rationis efle partes, fed rem totam pendere ab hominum voluntate. In eo autem varietas fpectatur, quod, qui priorem tuentur fententiam, ius e fuperiorum decreto repetunt, qui posteriorem, ex utentium arbitrio. Illi nil omnino iniuftum dicunt, ita ut perfrieta fronte afseverent, fervitutem, etiam duriffimam atque immaniffimam, lege conftitutam, iuri non efle contrariam; partem civium ab imperantibus, fi ita videatur, fine ullo poenae merito, libertate, imo vita, poffe privari, absque eo, quod iniuria iis illata intelligatur; nominis ac fidei renuntiationem, ab imperante civitatis creditoribus factam, vel minimum efle iniuftam, aliaque fimilia. Hi vero ab hac fententia longe abeunt, neque illud, quod ab imperantibus conftituitur, femper iuftum efle concedunt, utique vero illud, quod, utut mancum atque imperfectum, communi opinione atque ufu fuit probatum. Hoc fi imperantium auctoritate immutetur, id non iufte factum perhibent, nifi propter caufas politicas, quoniam non per legem, fed per auctum ingeniorum cultum, iuri emendationem accedere oportet. Non quidem utraque haec fententia animum aequaliter commovet atque indignationem excitat; utramque vero ratio pariter convellit, pariter labefactat. Si enim ius e civitate originem ducere quis ftatuat, fimul ftatuat neceffe est, inter eos, qui civitatis vinculo non iunguntur, ius efle nullum, puta inter gentes liberarum, communi imperio non obtemperantes, inter naufragos, in locum defertum coniectos, aliosque fimiles; quos igitur nulla iuris lex prohibet, quo minus alter in alterum irruat, eius bona rapiat, ipfum fibi fubiiciat et in fervitutem detrudat, ita

ut illud omne iuri consentaneum habendum sit, quod cuiusque viribus corporis possit effici. — At vero non hac una difficultate premitur adversariorum doctrina. Primum enim abhorret, tum a communi hominum intelligentia, tum a certi iudicii ratione, iustum esse, quidquid populorum legibus fuerit constitutum, moribusve receptum. Utraque non patitur incerto hominum arbitrio vel factorum vicissitudini commissum intelligi, determinare, an aliquid conveniat naturis, ratione praeditis et ad societatem instructis, imo liberis earum actionibus normam statuere, secundum quam sine repugnantia ab omnibus possint suscipi. Ab arbitrio enim et a fato nil proficisci poterit, quod absolutum sit sibi per omnia constans, sine quo certa et indubitata iuris notio mente nequit cogitari. Non magis ab arbitrio hominum pendere potest, quid iustum sit vel iniustum, quam quid verum vel falsum, quid bonum vel malum. Haec omnia nisi internis rationis decretis regerentur, sed opinionum levitati essent commissae, de omni veritatis cognitione esset desperandum. Unde persuadere sibi quis poterit, calumniam, rapinam, caedem, stuprum, verbo omnia, quae aequalem omnium externe agendi libertatem suaeque sibi salva habendi facultatem imminuunt, esse iniusta, si non alia esset ipsi iudicandi norma, quam imperantis arbitrium aut civium placitum? — Porro si adversarios quaeramus, unde civitati veniat facultas ius constituendi; quare, quod ita lege fuit iustum quodve per usum invaluit, pro iure sit habendum; tandem quare civis obligatio teneat illud sanctum et inviolatum custodiendi; si haec, inquam, quaeramus, nemo est, qui apposite ad persuasionem respondeat. Si qui sint, qui de pacto loquantur, quo civitas intelligatur inniti, et e quo ius, tanquam e fonte, derivetur, hi inconstanter opinione se iactant et statim manus victas dare tenentur, quia si iuris sit obligatio pactum illud servandi, quod civitatis fundamentum est, prorsus necessarium est, ipsum quoque ius iam ante civitatem affuisse. Alii vero, qui tale pactum non agnoscunt, opinionem suam neutiquam confirmant, neque rationem afferunt, quare magis legibus obtemperare quem oporteat, ab imperante latis vel a civibus per usum comprobatis, ita ut iis resistere sit iniustum, quam aliis, quae a latronum societate, in quam quis incidit, eiusve capite iubentur. Si quis velit, rationem in eo esse positam, quod lex virtutis iusti norma est, ideoque iniusta sunt, quae non honesta, molestiis implicatur longe diverfi generis, quia probari omnino potest, illud, quod lex virtutis prohibet, non semper iniustitiam comitari. At haec misa facio, A. A. quia otium non est, vos per philosopho-

rum dumeta circumducendi. Causa nulla alia potest excogitari, nisi quod finis civitate propositus ratione confirmatur et tanquam iustus comprobatur, latronum vero societas, quippe iuri contraria, respuitur et damnatur. Si hic nullum rationi locum esse patiamur, desperata res est et frustrata disquisitione mentem fatigabimus. Si quando hoc argumentum etiam atque etiam premitur, plerosque eo tandem redactos videmus, ut iuribus in civitate constituendis et custodiendis aliquid fundamenti loco subesse fateantur, quod aliquatenus sit necessarium atque absolutum; summa esse principia, omni loco ac tempore eadem, quibus ius ab iniuria possit internosci, eademque illa, unde ius omnibus aequabile proficiscitur; ut cuique homini, etiam citra civitatem quid esse concedant, quod *suum* dicat, cuiusque conservandi causa civitatem appetat. Iam vero necessarium illud atque absolutum, summa illa principia, illud cuiusque suum, nil aliud esse potest, nisi ius, ab ipsa ratione derivatum, quod se agnoscere oportere, frustra disimulant adversarii, cum nulla res esse possit evidentior, quam rationem iuris esse matrem!

Audivistis, quaenam sit eorum de iure sententia, qui nostra aetate philosophicam iuris doctrinam repudiant. Si hanc illi comparemus, A. A., quam professi sunt perfectissimi quique veteris ac recentioris aevi philosophi ac iureconsulti, vix dici potest, quantum differant. Ne quis illud in dubium vocet, qui omnium nomine causam defendat, unum excito MARCUM CICERONEM. Dicunt nostri aevi iuris doctores, omne ius per civitatem constitui, nullumque esse a natura. Longe aliter CICERO, qui eam dicit esse naturam cuiusque hominis, ut illi cum genere humano quasi civile ius intercedat; cui una dicitur esse veri lex, recta ratio, naturae congruens, diffusa in omnes, constans, sempiterna; unum etiam ius, quo devincta est hominum societas et quod lex constituit una, quae lex est recta ratio imperandi et prohibendi, orta simul cum mente divina. Huic omnium, quae in hominum doctorum disputatione versantur, nihil visum fuit praestabilius, quam plane intelligi, nos ad iustitiam esse natos, neque opinione, sed natura, constitutum esse ius. Hic sapientissimorum sententiam fuisse affirmat, legem neque hominum ingeniis excogitatum, nec scitum aliquid esse populorum, sed aeternum quoddam, quod universum mundum regat imperandi prohibendique sapientiam. Dicunt facultatem ius suum etiam per vim defendendi non a natura esse, sed per civitatem demum comparari. Alia omnia CICERONI visa sunt veriora, qui non scriptam dicit, sed natam legem, quam ex ipsa natura

arripuimus, hausimus, expresimus, ad quam non docti, sed facti, non instituti, sed imbuti sumus, ut si vita nostra in aliquas insidias, si in vim, si in tela aut latronum aut inimicorum incidisset, omnis honesta ratio esset expediendae salutis. Prora et puppis est nostris hominibus, ius omne illud habendum esse, quod imperantibus placuerit vel civium voluntate probatum, utcumque illud fuerit comparatum. CICERO vero naturam normam legis dicit et nil aliud ius esse existimat, nisi quod sit aequabile. Stultissimum esse pronuntiat putare, omnia iusta esse, quae scita sint populorum institutis et legibus. Legem bonam a mala nulla alia nisi naturae norma dirimi posse censet. Si enim populorum ius sit, si principum decretis, iura constituerentur, ius esset latrocinari, ius adulterare, ius testamenta falsa supponere, si haec suffragiis aut scitis multitudinis probarentur. Ipsa, putat, rerum natura verteretur, si ius ex iniuria lex facere posset.

Haec pro veritate iuris e ratione oriundi et rationis auxilio cognoscendi dixisse sufficiat. Verbum liceat adicere de disciplinae figura eius principiis ac praeceptis imposita, quod utiliter factum esse multi negant eius reprehensores, rationibus tamen longe diversis opinionem suam confirmantes.

Hic primi nobis occurrunt, qui malunt sermonis hilaritate risum movere, quam argumentationis severitate disciplinam impugnare. Hi, si quando sermo sit de Philosophica Iuris Doctrina, statim iocantur, aculeos emittunt et saepe facetiisque incautos pelliciunt et riores delectant. Ut doctrina illa habeatur ludibrio, eam occidendorum hominum disciplinam contumeliose appellant et casus singulares, ad enodandum difficiles, arte excogitatas, ita festive enarrant, ut, quotquot ipsos audiunt vel legant, voluptatibus cumulati, risu tantum non emoriantur et manus in plaudendo consumant. Rideamus et nos, A. A., plaudamus etiam, in hilaritatis consortium venientes. Sublato enim cachinno, nil supererit quod disciplinae praestantiam possit labefactare. Nulla enim est doctrina, unde non aliquid possit repati, quod ingenii lusibus exornatum, non ineptum appareat et nugatorium. Hoc inprimis verum est, si summa principia singularibus rerum momentis sint adaptanda, quando sine labore eruuntur, quae dissentanea sunt et velut pugnantia inter se. An vero propterea existimabimus, disciplinam dignitate esse imminutam? Minime profecto! Quod enim argumentis tantum dilui potest, ioco certe risuque non dissolvitur.

Alii, quibus non ita datum est iacere ac mittere ridicula, vel qui eorum usum in seria disputatione aspernantur, se rationibus non destitutos esse sibi persuadent, quibus Philosophicae Iuris Doctrinae utilitatem redarguant. — Ex his eas taceo, quae manifestam calumniam continent, nempe ideo tantum plerosque iuris philosophiam amare, quod ad iuris Romani investigationem, longe difficiliorem, fastidium habent. Haec ratio, uti ipsum Ius Romanum parum commendat, ita neque veri habet speciem. Philosophica enim Iuris Doctrina, si ad res privatorum hominum ac societatum, si ad domestica et extranea civitatum negotia variasque earum necessitudines referatur, non exiguae est amplitudinis, ita ut a iuris civilis ubertate non longe sit remota, et, si quidem non ex opinionis quadam levitate, sed ex certis rationis principiis derivetur atque extruatur, subtile iudicium et diligentem contemplationem requirat. — Maius momentum habet, quod inconsiderate affirmant, argumentum Iuris Naturalis totum e iure Romano esse arcesitum, ita ut omnes fere huius notiones ac distinctiones in illud migraverint, etiam hac de causa disciplinae nomine indignum. Lubens concedo, multam Iuris Romani doctrinam in suam utilitatem convertisse philosophicae iuris doctrinae cultores; concedo, eos plures rerum definitiones inde esse mutatos; longe vero abest, ut propterea confirmaverim, totam eam doctrinam nil aliud esse, nisi Iuris Romani epitomen! Primum observetis velim, A. A. GROTIUM nostrum, licet Romanorum sententias de eo, quod a natura iustum est, saepius probet, interdum tamen docere, eos a iuris principiis aberravisse, ita ut iam ipse conditor, in disciplinae primordiis, eam a Iure Romano distinctam esse monstraverit. Porro norunt omnes, nullum esse librum, iuris naturalis expositionem continens, utut caeteroquin parum commendabile, quo non e suis principiis derivetur doctrina, in multis longe diversa ab ea, quae Romanis placuit; quae principia ex ipsis rationis decretis enucleare et severa argumentatione, non Iuris constituti auctoritate confirmare, optimis plerisque, maxime inter recentiores, curae fuit cordique. Tandem Iureconsultorum Romanorum responsa omnino quidem arguunt mentem iuris naturalis scientia illustratam, at vero multum abest, ut ipsam philosophicam iuris Doctrinam ex suis principiis derivatam, ordine, ad disciplinae figuram accedente, tractaverint. — Licet autem verum esset, quod falso perhibetur, ius Naturale iuri Romano prorsus convenire; licet singula eius momenta e iure Romano essent arcesita, an propterea ejus studium utilitate careret? An ad gloriam ac dignita-

tem, ipsi Iuri Romano conciliandam, magis quid conferre potest, quam monstrari, illud aeternis rationis principiis amice conspirare!

Neque etiam magis utilitatem Iuris Naturalis convellit, quod eo tantum consilio primum fuit tractatum, ut fundamentum esset iuri, inter gentes describendo, quod sibi propositum fuisse *GRATIUS* diserte fatetur. Verum omnino est, utilitatem philosophicae iuris Doctrinae in rebus, inter Gentes discipulis, esse manifestissimam, ita ut in dubium vix fuerit vocata, nisi ab iis, qui volunt, omne ius potentiorum voluntate determinari. Ius enim, ex quo Gentium controversiae dirimantur, nulla lege constitutum est. Pactiones et foedera, quotquot sint, normam non offerunt ac regulam, omnibus agnitam, neque ad omnia iuris capita pertinent. Usus denique et mores recepti saepius deficient vel dubitationibus dant ansam. Si igitur ius non esset, a ratione profectum, gentes etiam vinculo suo adstringens, multa, imo tantum non omnia, arbitrio ac libidini essent commissa. Imo hoc Gentes cultiores agnoscunt, utpote quae, si enata fuerit controversia, rationibus ex iuris Philosophia depromptis, causam suam tueri solent vel inde colorem ac speciem ducere. Licet igitur Philosophicae Iuris Doctrinae condendae occasionem dederit iuris, quod inter gentes obtinet, describendi desiderium, longe tamen abest, ut dicamus, eam tantum vim exercere in externa gentium negotia, cum ad singulorum hominum ac societatum iura, ad res etiam domesticas atque internas civitatum, (de quibus dicere mihi non est otium), aeque pertineat.

Hic vero adversarios omnes exfurgere video, pertinaciter negantes, ius naturale privatum inter ac ius civile, vinculum quodcumque intercedere! Utrumque ita toto coelo diversum esse clamitant, ut opposita magis et contraria cogitari non possunt. Habet hic ardor, A. A. quare illi ignoscamus. Fuerunt enim inter ipsos Philosophicae Iuris Doctrinae cultores, qui aliquando incaute perhibuerint, nil in civitate iustum esse, nisi quod e rationis principiis certa argumentatione possit derivari; omne vero illud, quod ab hominum arbitrio profectum est, dubiae esse auctoritatis et iuris nomine indignum. Caveamus A. A. ab horum opinione! Ratio enim non omnia ita determinavit, ut nil sit reliquum, quod ab hominibus, pro morum atque opinionum, pro regionis ac coeli diversitate, diverse constituitur. Quod autem ita, vel utentium voluntate, vel imperantium iussu, constituitur, si tantum rationis leges non evertat, quo minus *ius* quoque dicamus, hominibus sancte colendum atque observandum, nil prorsus obstat. Ra-

tioni enim omnino convenit, imo postulat illa, ut per societatem civilem plena sit omnibus iurium securitas, cui habendae cum sola rationis de iure praecepta non sufficiant, legum constitutarum praesidiis atque institutis civilibus omnino est opus. Haec igitur obsecundare iustum esse, imo necessarium, temere negatur. — Licet vero ipsi ita iuris civilis auctoritatem tueamur, pacatos tamen et consentientes adversarios non habemus. Negant enim illi aliquam rationem philosophicae iuris doctrinae in civitate esse habendam illudque cum iure civili quodammodo cohaerere. Negant iuris naturalis doctrinam causam esse et effectricem legum civilium; negant illam esse normam, ad quam hae componendae sunt ac dirigendae; negant harum iustitiam ex illa dignosci; negant illam harum intelligentiae, interpretationi et complemento inservire! — Volunt leges civiles non a iure naturali, tanquam de fonte, manasse. Fateor veterum populorum instituta, usus, leges, philosophica iuris doctrina, plene elaborata, esse antiquiores; sed neutquam affirmo, insigniora et evidentiora eius praecepta priscos civitatum magistros ita latuisse, ut eorum adiumento uti non potuerint in legibus condendis. Si primas iuris naturalis enuntiationes ignoravissent, cuiusmodi felicitati esset tribuendum, omnium populorum leges, licet saepius varietatem in iis monstrarent, quae ratio hominum arbitrio constituenda reliquit, in summis tamen iuris praeceptis egregie conspirare, ita quidem, ut, si quando ab iis deflexerint, prudentiorum ac sapientiorum virorum reprehensionem non effugerint. Unde, quaeso, haec in legibus omnium populorum per omnem aetatem convenientia, si ipsis, quid sit iustum, quid iniustum, secundum aeterna rationis decreta, five clarius, five obscurius, non confitisset; e quibus igitur leges constitutae, quatenus non totae ab arbitrio pendent, tanquam a matre, originem certo repetunt? — Si quidem Philosophicam Iuris Doctrinam matrem Iuris Civilis agnoscamus, eandem, tanquam huius in posterum constituendi atque emendandi normam, recusare non licet. Recusant quidem adversarii, qui volunt, omnia ad solum arbitrii vel utilitatis modulum, ancipitem eum ac fallacem, dirigenda esse et exigenda. Si horum hominum doctrinam adoptavissent legislatores, an servitus, quae olim apud maiores obtinuit, abrogata fuisset; an temperata patris potestas, unde superbiam sibi sumebant Quirites? An repudiatae fuissent leges istae, quae vetabant aliam religionem suscipere, nisi quam assumerant ii, qui potestate valebant imperiumque exercebant, quaeque omnibus, qui ad alia sacra demigraverant, de iure suo detrahebant? An ab arbi-

trio atque utilitate, num vero ab agnita et exulta philosophica iuris doctrina, sperare licet, fore ut vitia diluantur, quibus multae leges nunc etiam sunt insignes? Si quis in dubium vocet, velim, attendat, quantum a iusti principiis aliena sint, quae apud multos populos de peregrinorum iure invaluerunt. — Unde vero, quae insta sunt, ab iniustis dignoscent leges? Illud tantum rationis ope agnitisque de iure praeceptis fieri posse, ex iis, quae monui, ultro efficitur. Hoc non audiunt adversarii, qui vero alias leges laudant, alias reprehendunt, absque tamen eo, quod laudem vel reprehensionem sustentent argumentationis subsidiis, ita ut incerta sit norma, quam sequuntur, omnisque de eius veritate disquisitio. — Quod superest, pernegant, philosophiam iuris civilis intelligentiam et interpretationem adiuvere eiusque esse complementum. Hoc reliquae eorum doctrinae omnino consonum est, at, meo arbitrato, veritati aequae adversum. An mihi necesse erit, A. A. vobis probare, iuris philosophiam proficere ad intelligendum atque interpretandum ius constitutum, cum, si non illud consequutus sim, ut vobis palam constet de utriusque doctrinae necessitudine, nullum ex disputatione mea fructum percepi. Timeo, ne vobis audiendi fastidium crearem, ea repetendo et recoquendo, quae iam dicta sunt et argumentatione probata, eo quidem magis, quod adversarii non aliis utuntur rationibus, nisi, quae ponderatae nobis iam sunt et propter levitatem reiectae. — Ubi vero sermo est de philosophica iuris doctrina tanquam iuris civilis complemento, fortissime reclamant noluntque doctrinam illam huius iuris esse subsidium. Res gravissima est, A. A. ideoque omnino digna, ut eam diligenter excutiamus. Si quidem quaeramus ex adversariis, unde velint legum constitutarum inopiae succurri, non gravate respondent, at parato utuntur consilio, perhibentes, aequitatem fontem esse, unde in legum silentio praesidium est petendum. Philosophica enim iuris doctrina maxime anceps est et incerta; alia enim Gallis est, nempe pars disciplinae moralis; Germanis alia, a disciplina illa, argute magis, quam vere distincta. Aequae certant eius fautores, sive in enucleandis doctrinae principiis ingenium exercent, sive in singulis eius momentis investigandis laborent ac desudent. Mirum est, ipsos non videre, quam lubrica sit haec defensionis ratio. Non regeram, ea doctrinae principia, quae vim et effectum in res hominum ac negotia fortiuntur, adeo recondita non esse et abstrusa, sed, uti viris sagacissimis fuit observatum, adeo manifesta, ut seria iudicii diligentia de iis omnino possit constare, et magis ex indice ac summa,

quae per philosophorum disputationes invenitur, quam ex ipsis disferendi subtilitatibus, iura civilia complementum suum accipere. Equidem hoc non multum urgeo, quoniam notio aequitatis, si a iuris notione diversa cogitetur, fit longe incertissima, ideoque vel minimum apta, ut, deficiente lege civili, tanquam norma rebus indicandis inserviat. Ferunt hominum animis informatam esse eius notionem eamque certis regulis posse describi. Si vero ad aequitatis definitiones, quotquot propositae fuerunt, animum advertamus, vix dici potest, quantum iis infit, quod dubium fit et fluctuans. Ius naturale in eo positum est, ut cuiusque externe agendi libertas cum libertate aequali aliorum omnium possit consistere. Haec notio perspicua est, accurata et ad usum loquaces. Aequitas vero, utcumque mente concipiatur, semper quid habet incerti, ita ut cerea fit, vel in odium flecti, vel in favorem, metumque iniiciat, ne arbitrio ac benevolentiae iudicium committatur. At vero A. A. licet tanta esset aequitatis evidentiā, ut nil supra, an ideo creditis, eam ius naturale de loco suo posse movere et verum legum constitutarum complementum agnosci? Hoc non patitur aeterna ratio, quae, tacente lege civili, sola est norma, secundum quam causas recte iudicentur et lites dirimantur. Si quidem legi naturali quid additum fuerit vel detractum per legem constitutam, huius rei ea est vis, ut cives obedientia deceat. In quantum autem iuris eius vigor per legem non fit temperatus, luce clarius est; sanctam atque inviolatam stare oportere eius auctoritatem. Iudex igitur, qui in legum constitutarum silentio decernendi regulam aliunde repeteret, is legem, omnium primam, toti humano generi communem, negligeret ac violaret.

Iterum iuvat recentiorum sapientiam cum CICERONIS doctrina conferre. Illi in Philosophicam Iuris Doctrinam insultant, eam sibilis explodunt et velut rem incertam contemnunt, reiciunt, aspernantur, et iuris scientiam tantum repetunt ex legiatorum scitis atque utentium placitis. TULLII non audiunt monitum, non e Praetoris edicto, neque duodecim Tabulis, sed prorsus ex intima Philosophia, hauriendam esse Iuris Disciplinam; stirpem iuris a natura esse repetendam, qua duce, omnis disputatio est explicanda. Respuunt illi Iuris Naturalis auctoritatem in civitatibus. Hoc CICERONIS doctrinae prorsus repugnat. Hic enim rationis legem, ius esse asseverat, sive scripta sit usquam, sive nusquam; eamque non tunc demum incipere esse legem, quum scripta est, sed tunc cum orta est; ortam autem simul esse cum mente divina. Aequitatem

in Iuris locum substitutam volunt illi, ut legum silentio subveniatur. Hic ob-
strepit etiam CICERO eosque graviter admonet: „Omnia incerta sunt, quum a
iure discessum est, nec praestari quidquam potest, quale futurum sit, quod
positum est in alterius voluntate, ne dicam libidine.“ Hoc autem praecepto
equidem nescio, A. A. imo dubito vehementer, an quidquam verius atque utilius
in omnibus CICERONIS scriptis nobis occurrat!

Dicta a me causa est A. A. Eius defensionem non alio consilio suscepi, quam
ut disciplinam, cuius sine humani generis tutela omnis continetur, ab immerita
despectione vindicarem. Equidem novi alios etiam fuisse, qui idem egerint;
sed non ideo a proposito desistere mihi placuit. Uti enim omnis rei variae sunt
species, ita non una quoque via veritas obtinetur. Non etiam metuo A. A. ne
in ipsa GROTII patria Philosophicae Iuris Doctrinae studium intereat, cum Iu-
reconsulti Philosophi in patria nostra illud egerint, ut proximis abhinc annis in
eius principia singulaque etiam momenta labor egregius fuerit collocatus. His
me adiungere volui, ut, quantum possem, veritatis studium adjuvarem. Illud
in votis habeo, ut sibi persuasum habeant nostrae sententiae defensores, cuique
rei eximiae nil magis obesse, quam laudes immoderatas et disciplinae cuiusque
dignitatem eo non evahi, quod alia deprimatur. Si quis forte suspicaretur,
me, Historicae scholae odio ductum, Iuris philosophiae dignitatem vindicavisse,
is quam longissime a veritate aberraret. Non tantum pro Historico Iuris Ro-
mani studio ipse aliquando publice decertavi, verum etiam Ius illud in scholis
meis Historica ratione aliquando exposui. Vellem praesentes adessent pauci il-
li, quos tunc discipulos habui, eheu, non omnes amplius in hoc orbe supersti-
tes; vellem testimonium perhiberent, an Quiritium Iura, minori cura ac di-
ligentia, quam Naturalia, tractaverim! Aliis iuris Doctoribus placeat, velut
avium rixosarum lanistas, discipulos incitare ad omnia ea contemnenda ac ha-
ceranda, quae non ipsis sunt in deliciis. Satius esse existimo inde mihi gloriam
sumere, quod iuvenes, in disciplinam mihi traditos, ad ingenuum iurispruden-
tiae studium exerceam; ut omnem animi egestatem et infirmitatem ingenii fu-
gentes, in totam iurisprudentiam incumbant, et, una cum Philosophica Iu-
ris Doctrina, Romanorum sapientiam et legum, usu nunc etiam vigentium,
peritiam, pari honore habeant, utque in quavis harum partium sint multi!
Ita, si quid video, bene conformati, Doctrinarum et Patriae commodis egre-
gie sunt consulturi.

Reliquum est, ut Academiae fata per annum magistratus mei enarrem et succesforem, e Facultate Medica mihi ab augustissimo Rege designatum, Rectorem Magnificum renuntiem.

Faustis avibus dignitatem oasesivi. Florebat Academia discipulorum numero et docentium alacritate. A gravi tamen iactura, quam experta fuerat ex morte MUNTINGHII et VILKENSII, qui inter clarissima, uti huius Academiae, ita orbis eruditi, lumina iure merito censabantur, nondum sese receperat. Mox autem utrumque nobiscum dolere quidem non defuit iuventus, disciplinarum amore capta, at lectiones, quibus eius commedis inferviebant, non amplius desideravit, Praeceptores nacta CLARISSIMUM et VAN HALLIUM, utrumque Professoris ordinarii munus sollemniter auspdatum. — At ne tunc quidem temporis omnia laeta nobis acciderunt. Inter Curatores enim fuerunt, fuerunt inter Professores, qui iam anni academici initio dolores experti e cari capitis interitu. Hasce vero clades inter eam, omnium consensu, acerbissimam dicendam esse puto; quam passus est SYPKENSIVS e morte dilectissimae coniugis, marito, parentibus, liberis, pariter lugendae. — At, si quidem e rebus domesticis dolor nonnullis fuerit enatus, de publicis fuit una omnium laetitia, quando, ante feriarum aestivarum initium, plures academiae cives ab ea discedebant, ad partes suas in civitate obeundas rite confirmati. Neque aliae deerant laetandi rationes. A metu enim, qui nos invaserat, ne ex ordine nostro discederet et ad aliam academiam transfret vir clarissimus, collega noster coniunctissimus, PETERUS HENDRIKSE, a metu, inquam, illo feliciter respiravimus; qua de re Academiae nostrae impense gratulor. — Porro memorandum, non tantum instrumenta, quae Mathematicae, Physicae, Agriculturae, docendae inferviunt, iam commodius, quam antea, esse disposita, verum etiam Mechanicae et Chemiae studio incrementa accessisse. Quando enim Regi augustissimo satias fuerat virum, hasce disciplinas non tantum cum iuventute academica communicari, verum eas, ad artes utiliores accommodatas, iis etiam exponendas esse, qui tales exercent, Chemiam ea ratione docere in se recepit STRATINGHIUS, vir clarissimus; ad Mechanicam vero in officium utilitatem tradendam, Lectoris titulo, designatus est vir doctissimus, GIBBON IANUS VERDAM, cuius nomen in Academiae nostrae annalibus iam memoratum legi-

tur, quoniam in certamine literario anni MDCCXXIII praemium reportavit, ex iudicio nobilissimae Facultatis disciplinarum Mathematicarum et Physicarum.

Hactenus vix aliquid acciderat, quod nobis doloris esse posset causa. Brevis vero mutata fuit rerum conditio et tristissimum mentibus haesit futuri temporis augurium. Omnes causam novistis, A. A. omnes lugetis cladem, urbi nostrae illatam! A mensis enim Iulii initio, primum multi e tenuiorum civium ordine, dein etiam alii, febribus insolitae vehementiae correpti fuerunt; ita quidem, ut vix ulla domus intacta remanserit. Tristissima erat civitatis facies. Crescere et in dies augeri morientium numerus; crebra nobis in plateis funera occurrere; occurrere feretra, humeris vicinorum imposita, qui, ex morbo nondum recreati, triste pondus aegre portabant, metuebantque, ne dies iam instaret, quo ipsis exsequiae pararentur, quas nulli ducerent, nisi febricitantes et macerati! Meum non est enarrare, qua via, quibus remediis, quoque humanitatis ardore, cum a Rege Augustissimo, tum a Magistratibus, provincialibus simul atque urbanis, et miseris aegrotantibus, saeva paupertate pressis, et restituendae per urbem sanitati fuerit prospectum. Mihi enim fata tantam Academiae sunt memoranda. — Praelectionum initium solito tempore fuit nuntiatum. Tenuis aderat auditorum numerus; multis urbem fugientibus et morborum periculo se committere detrectantibus. Multi Professorum in lectis decubuerunt, febrium impetus difficulter sustinentes, muneri quoque suo obeundo prorsus non idonei. Eorum, qui artem medicam callebant, plerique aegrotantibus opitulabantur, sive publica auctoritate ad illud rogati, sive medicorum, morbo correptorum, vices laudabili benevolentia in se recipientes, omnes de miseris afflictisque civibus meritisimi. Quando res ita sese habebant, Academiae commodis magis consentaneum Senatui fuit visum, lectiones per mensem intermittere, simulque Regem Augustissimum precibus adire, ut, quae hodie celebrantur solennia, in tempus magis opportunum differre liceret. Rex votis nostris annuit et diem Orationi habendae constituere amplissimis Curatoribus mandavit. Quando vero febriam vis nondum frangebatur, iterum Senatus lectiones differri iussit, adeo ut initio demum mensis Decembris ad solitos labores simus reversi, quos, utinam, sine tristi aliqua calamitate ad finem perducere nobis concedat Deus Optimus Maximus! Iam imminuta morborum saevitia, paulatim revertentem videmus studiosam doctrinarum iuventutem et hactenus feliciter eius institutioni vacare nobis licuit. Iam si respiciamus, quid e

morborem; quibus urbis incolae vexati fuerunt, in Academiam detrimenti venerit, est, quod summo Numini maximas gratias habeamus. E Curatoribus et e Professoribus vix quisquam integra et non intermissa corporis sanitate fuit gavisus. De morbi apud multos exitu dubia fuit atque anceps medicorum spes et incerta simul omnium expectatio, qui rebus nostris favebant. Iam cuncti mortis periculum effugerunt, ii non tantum, qui vegeto aetatis tempore florent, verum etiam, qui senectutem iam attigerunt. Utinam nemini collegarum lacrymas movisset inopinatus eorum decessus, quos prae aliis caros habebant! Utinam neque GRATAMA noster, neque TENBRINKIUS, quisque dilectissimae coniugis mortem ploraret! Civibus nostris Academicis insigniter pepercit mortis violentia. Licet enim plures cum morbo sint conflictati, imo nonnulli in extremum vitae discrimen adducti, quatuor tantum, per totum, idque longum et periculosissimum, magistratus mei tempus, mortem occubuerunt. Horum primus ADRIANUS HUISINGH NOORMAN, iam tempore hiemali, de vita decessit, praceptoribus triste sui desiderium relinquens. Tres reliqui, FRANCISCUS HENRICUS FOCKEMA, BERNARDUS DUNCKER et NICOLAUS BENNES BENNEMA, domi apud parentes, non in hac nostra civitate, vitae finem attigerunt; duo priores ineunte aetate et non procul a stadii academici initio; tertius annis aliquantum provecior et academiam linquere paratus, medicinae studium feliciter prosequutus, cui ars non profecit, quam in aegrotantium salutem exercere iam meditabatur.

Fata Academiae per tempus luctuosissimum, quo ipsi Rector praefui, ita pro viribus enarravi, prospera simul et adversa! Faxit Deus ut annum, quem iam sumus ingressi, laeta tantum afferat!

Iam victoribus in certamine literario praemia sunt tradenda, diu nimis ipsis expectata. Sunt autem CAMPEGIUS HERMANNUS GOCKINGA et MENTO ANTONIUS HENDRIKSZ, Groninganus uterque, quorum alteri a facultate Iuridica, alteri a Medica, praemium fuit assignatum; porro ANTONIUS HENRICUS PAREAU, Rheno-Traiectinus, a facultate Theologica victor renunciatus, uti et, cui secundi honores obtigerunt, WIBRANDUS VERWEY, Franquera-nus. Antequam illud agam, te rogo, vir Clarissime, qui Senatui academia ab actis es, ut praelegas iudicia singulorum Ordinum de commentationibus, quae ipsis fuerunt oblatae.

(Praeleguntur iudicia singularum Facultatum.)

Tristia mittantur; restant nunc laeta. Iuventus
 Accedit victrix, praemia iusta petens.
 Nobilis haec pugnae species, generosa palaestra est,
 Qua vigor ingenii perpetuusque labor
 Victori laudemque parant laurique coronam,
 Dum plaudunt Superi Pieridumque chorus.

Tu mihi, qui primus venis in certamine victor,
 Cui rifit blando lumine fausta Themis!
 Accipe felicijs radiantia signa laboris,
 Altera, quae cingunt, florida ferta caput!
 Tu poenas, olim Nemesis quas dura poposcit,
 Tractas, et seculo quae meliore vigent.
 Ferrea Romuleae placeat lex Remmia genti
 Quasque semel fronti litera iniusta manet.
 Mitior haec aetas reiiicit! Quae tempora delent;
 Non decet haec hominum fronte notata legi!
 Perge iter inceptum, decus et tu gentis avitae
 Sincero Themidos pectore sacra cole!

Castra tenens alius venis huc Epidauria miles,
 Fortia signiferi gesta Parentis amans.
 Praemia virtutis nunc accipe, moxque maiora
 Ense salutari, prosper in arte, pete!
 Pulchra iuvent alios! Fixos corpusque virile
 Alliciant oculos foemineusque decor!
 Attonitos vivi teneant et Apollinis artus
 Deque coruscanti marmore ducta Venus!
 Haec alios capiant! Sed fortibus arte medendi
 Prae pulchris, quae sunt utiliora, placent.
 Quem dolet abnormem lacrymosa puerpera foetum,
 Hunc fovet ignito, qui valet arte, sinu.

Non grave portentum, madidam non sanguine monstrum,
 Horrorem medico fert fremitumque parit.
 Hinc oritura salus miseris! Libitina, figuris
 Territa monstrosis, est petitura fugam!
 Nobile tu nomen multisque infigne triumphis
 Doctrina illustres artificique manu!

Tertius accedis, meritos petiturus honores,
 Aurea doctrinae praemia, victor, habe!
 Quae per Idumaeas sonuerunt tristia palmas
 Davidis querulis carmina fusa modis;
 Quos quondam cantus ferventior audiit Eos;
 Quos citharae stupuit Graecia prisca sonos;
 Quos de nimboris excepit rupibus Arctos,
 Clangores tremulae, vate canente, lyrae;
 Hos labor est conferre tibi dulcisque voluptas,
 Lautis quem dapibus Musa benigna fovet!
 Perge viam, viridi frontem iam ornate corona,
 Doctrinaeque refer nomen amore Patris!

Quartus ades pugnae confertor et alter ab illo,
 Victrix cui cessit palma, negata tibi.
 Non animum haec minuat, decoris quae plena, repulsa!
 Laus est cum validis consenuisse manum.
 Bis tibi praeripuit laurum modo fortior unus,
 Mox aliam intrepido tertia pugna dabit!

Classica pulsa sonant, Instant nova praelia. Gnavos
 Musa vocat. Cupidis laudis arena patet!
 Surgite, doctrinae pectus quibus ardet amore!
 Musa vocat gnavos; classica pulsa sonant!

Hoc superest unum. Rectorem, clare STRATINGHI,
Nunc te proclamo et prospera cuncta precor.
Accipe tu clavum; fausto tu fidere puppim
Dirige! Sit nautis aura benigna comes!
Salve iterum Rector! Tibi sit felicior annus,
Mufarum et valeat, te duce, nostra domus!

